

LO GERONÉS

SEMANARI DE AVISOS Y NOTICIES

PORTA-VEU DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Gerona	1 pesseta trimestre
Fora	1'25 id. id.
Estranger	1'50 id. id.
Un número 10 céntims	

Any 4.^a

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

CORT-REAL 7-1.er

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletons, etc., que s'remeten
a la Redacció, se'n donarà compte en lo Setmanari

Núm. 184

Diumenge 24 de Octubre de 1897

SECCIÓ GENERAL

En Carles Bosch de la Trinxeria

Dimarts passat se celebraren en la Iglesia parroquial de La Junquera los funerals per la ànima d' En Carles Bosch de la Trinxeria. Tota la població s' associà al dol de la família, y ls seus amichs, aquells á qui llegia les primícies de sos travalls literaris, li dedicaren una corona de lloret depositada en lo túmul y unida ab gasses negres ab quatre tarjetons que contenian lo titol d' alguns de sos llibres. Formava part del dol en representació dels catalanistes de Barcelona lo fins fa poch president del Centre Excursionista de Catalunya don Francisco de S. Maspons.

Lo GERONÉS, que en lo número passat s' afanyà á fer constar la pena que la seva mort havia causat als amants de Catalunya, creu avuy cumplir un deber dedicant lo present á honrar la seva memòria.

Nasqué En Bosch à Prats de Molló, en lo Vallespir, d' ahont era filla la seva mare, lo die 15 de Maig de l' any 1831, y ha mort á la Junquera, en l' Ampurdá, d' ahont era fill lo seu pare, lo die 15 d' Octubre del present any 1897. Sa residència la compartia també entre una y altre població, per manera que sensé esser per la sang ni del tot francés ni del tot espanyol, era ben bé català de part de pare y de mare, y per Catalunya sentia intensa atracció y tot l' amor qu' un bon ciutadà deu á sa patria. Recordem que en una de les seves narracions, al pàrlar d' Olot, se complau en fer memoria de son ascendent lo guerriller Trinxeria, que s' baté ab los coracers de Lluys XIV; y en tots sos llibres se nota igual atenció, igual estudi, respecte del Rosselló que respecte de la Catalunya espanyola, com s'hi nota també en lo seu llenguatge la influència de la parla rosellonesa: quasi podriam dir, donchs, qu' En Bosch era un exemple vivent de la unitat de la Patria catalana, d' aquella patria que desde més enllà de Salses s' extenç costat avall fins á la frontera del regne de Valencia. Perxó sos escrits son tant coneguts al Rosselló com entre nosaltres y ell coneix tant bé als catalanistes de la part d' enllà com de la part d' ensa dels Pyreneus.

Estudià á Tolosa (França) fins á obtenir los graus de batxiller en lletres y en ciencies, y tenia ja prop de cinquanta anys quan se dedicà á escriure pel públic. Aficionat á la vida del camp, á la cassera y á la pesquera, propietari de finques que s' enfilan per un y altre costat al cim dels Pyreneus, y gran caminador, lo seu primer llibre, *Recorts d' un excursionista*, reflejà com un mirall les seves condicions de vida y fins les del terren qu' l' havia nodrit, essent una revelació y una sorpresa per a aquells que tenien la atenció posada en lo moviment intelectual de Catalunya y d' Espanya. Végez lo que n' digué l' malgrat Yxart (*El año pasado 1888*, planes 301 y següents):

«...Otro aficionado sin presunción, que es un maestro; otro gran *bonhomme*, que es todo un hombre donde hay tan pocos. Contiene su volumen, á modo de los que publican las sociedades de excursiones, una serie de narraciones sueltas de viajes, cuadros de costumbres, y particularmente cacerías y ascensiones á los Pirineos. El procedimiento de Bosch, suele ser parecido al anterior (al d' En Prim y Soler, de qui ha parlat avans); llaneza y sencillez extremada, carencia de composición, estilo rápido y sobrio como ninguno,... nota sobre nota... dato sobre dato, observaciones diversas, gritos, exclamaciones, risas, diálogos breves,... una agilidad, un movimiento, una vida, que arrebata al lector página tras página sin permitirle cerrar el libro. Como á Tolstoi le importa poco contrariar al lector suspendiendo el interés del drama, por darnos si así le parece el plano estratégico de una comarca, ó la cifra de su altitud: en la cartera la apuntó, y él ha de aprovecharla; que aguarde el lector. No recuerda quizás el grupo pictóresco de unas bodas, porque le parecería artístico: gozó contemplándolo y quiere que gocemos. Pero resulta bello?

Acabo de cerrar el volumen, y diré sin rodeos, que muy pochos habrá en que el sentimiento de la naturaleza, ignorándose á si mismo, se comunique con más intensidad y con aquella simplicitat grandiosa de los grandes maestros. Particularmente en las narraciones de cacerías (del oso, del àguila, del jabalí) y en las de ascensiones á los Pirineos, es notable aquella genialitat literaria. Imaginad un Nemrod patriarchal, robusto, vigoroso, varonil, que os cuenta junto al hogar con la mayor fruición y á la pata la llana, no sus proezas, sinó sus excursiones; que, prendado locamente de las altas cimas y los abruptos precipicis;

de la flor que brota bajo el hielo, y la abeja que liba la miel; de las sublimes y vastas soledades, y de las costumbres en poblado; de los espectáculos de las revoluciones geológicas, y los *interiores* de la choza en inaccesibles alturas; de la vida nómada del cazaror, con sus peligros y sus fatigas; tiene seguidamente para cada uno de aquellos amores, una noticia cierta é instructiva, una breve pincelada, una exclamación de entusiasmo, un latido de ternura, vividos, sentidos, apuntados uns tras otro, vigorosos, certos. Imaginad á este Nemrod, bonachon y joval, con aquella bondad inherente á la fuerza, que ve reflejada su serenidad en cuanto le rodea, y no halla en parte alguna ni motivo de queja, ni compañero molesto, ni posaderos fascineroso. En todas partes, se interrumpe tras haber trazado una encantadora escena de familia, para exclamar muy alegre: «¡Brava gente!... ¡estimable familia!... ¡buena reputación en la comarca!». Con el instinto de lo ridículo, propio de todo observador, se permite todo lo más sonreír sin malicia. ¡Que menos puede hacer un gran corpachón, respirando salud, que sonreír ante el raquitico! ¡Literatura pirenaica! literatura *macho*. ¡Como saborearía el libro, el varonil Pereda!... ¡Como encantaría su grueso desenfado á Perez Galdós! Després de su *Fortunata y Jacinta* es, á mi juicio, no por lo que contiene, sinó por lo que significa y el mundo de emociones é ideas que remueve en el lector, la obra de más potencia, de más savia artística que se publicó en España el año pasado.»

Als *Recorts d' un excursionista*, seguiren en curt temps altres aplecs de narracions: *Pla y montaña*, *De ma cullita y Tardanias*, que s' distinguen per les mateixes qualitats que l' primer y en los quins s' inclouen observacions y estudis lingüistics y folklorichs dignes d'atenció, y també algunes noveles: *L' hereu Noradell*, *L' hereu Subirà*, *Montalba y Lena*, que sense igualar en mérit als quents y narracions curtes, mostren en les descripcions y en los sentiments, així com en lo vigor y exponènciat del llenguatge, un escriptor natural y castís, que fuig de tot artifici, enamorat d' un realisme y d' un naturalisme de bona mena.

Ab aquests antecedents, es llégitim qu' En Bosch hagi escrit totes les seves obres en català; donchs en català pensava y en català sentia y catalanes eran la terra y les muntanyes en les que s' havia criat, qu' havia resseguit ab amor, y que desde son llit de mort ha pogut contemplar pels vidres de la finestra de la seva cambra. Y no solzament estan escrites en lle. gua catalana, sino que catalanes son pels seus sentiments y pel seu esperit respiran arréu y despertan l' amor á Catalunya. No es estrany, donchs, que ls catalanistes plorem la seva mort y menos nosaltres qu' havíem honrat les nostres planes ab travalls seus y del seus fills, qu' han aprés del pare á estimar á la terra catalana.

En aquest número insertem dos travalls ja publicats, ab la esperança de poderné donar á conèixer més endavant á nostres lleidors alguns dels qu' ha deixat inèdits.

També hem cregut oportú reproduir l' article que li dedicà En Massó y Torrents, altre excursionista incansable y enamorat com ell dels Pyreneus (llegíssim son preciós llibre *Croquis Pirenencs*), per lo bé que dona á conèixer la personalitat d' En Bosch y la simpatia que inspirava tot seguit als qui tenian occasió de conèixer y tractar-lo.

Eu proba d' axó, y per' acabar, copiem les següents ratlles d' ua carta, que, á propòsit de la seva mort, nos ha enviat de San Feliu de Guíxols nostre amich y colaborador N' H. Vila y Saglietti: «...Y' m' deya un dia;—s' ha parlat molt del suro, s' han ocupat fors del tap, pero encara no s' ha fet veure prou l' interès que ls extrangers tenen, protegits tal volta inconscientment per alguns madrilens, de robarnos una de las pocas indústries que es tipicament de casa y que no hem de deixárnosla perdre perque es ben nostre. ¡Viva Deu, si Catalunya fos dels catalans la protecció seria una veritat y l' extrangerisme una matzina tant coneguda com promptement neutralizada.—Y, com tenia rahó mon respectable amich, vaig dir; ¡Deu t' hagi perdonat industria tapera! com de bon cor avuy ho demano á Deu per En Bosch, al qui la Patria deu plorar, tant com en vida va estimarlo y estima eternament son recort».

J. B. y S.

UNA VISITA al Sr. Carles Bosch de la Trinxeria

Era pera mi un viu desitj á satisfet, per varias voltas y á malgrat interromput, lo de rendir visita al

autor dels *Recorts d' un excursionista*, D. Carles Bosch de la Trinxeria.

Com á ver admirador del Pyreneu català, que en gran part he seguit, prengui afició als primers escrits del que millor ha parlat de aquellas muntanyas, ab sos abims y sos cascates, sos regalades fonts, sos extenses prades, sos boscos y sos boyras.

A mesura que sos escrits sovintejaren, y que s' anà accentuant en son estil gràfic y català de bona llei, me creixien las ganas d' arribarme á La Junquera, pera donarme lo gust d' encaixarhi.

Quan viulen á Barcelona nos es fàcil tractar als autors simpàtichs, veurels sovint, topantlos en cercles y reunions, entrar en amistat ab los que més conegenian.

Però á un autor que viu lluny, á la frontera, en plé Pyreneu, ja no es tan planer trabarhi coneixensa.

Quina vida la del escriptor que pot estar constantment davant son medi d' estudi, respirar eix alé saturat de salut en una població curta enclavada en una pintoresca vessant pyrinayca, rodejat de llibres, en continu contacte ab las gents que han de servir de models, á cassa del parlar característich y sobri, de paraules justas y cadenciosas com lo ressó dels mils sorolls d' aquelles muntanyas. Vida envejada per molts y per pochs disfrutada dels que conrean nostre literatura.

Estich en la creensa de que abans de n' Bosch lo Pyreneu català no havia encara tingut son representant en literatura ni en cap altra manifestació artística.

Es un fet curiós que en pintura, ab tot y ser lo de Catalunya un terreno alterós, plé de muntanyes, los artistas se n' han anat més á fer paisatges de sol, les costas, y fins una de las corrents més ben sostingudes de la pintura catalana ha sigut tractar assumptos del Marroc. Pot ferse una excepció sempre honrosa per en Vayreda, á mon entendre lo primer paisatgista que ha produhit nostre terra, y que per ser dels pochs que viulen hont senten, ha arrossegat una selecta colla de jovent á pintar la comarca de Olot. Pero Olot no es encara 'l plé Pyreneu; lo Pyreneu es més enllà; comença en lo Puigscalm per una banda, en la Bassa-goda per altra. Al indicar aixó, lluny estich de voler significar que s' pintin las muntanyas en lo que tinen de romàntich, de poch vist; ¡aixó may!. La Naturalesa no s' pot fer falsejantla, y l' romanticisme no hi existeix; los homes se'l forjan segons l' estat de llur imaginació. Vull dir la naturalesa pyrinayca de debò, en totes sus manifestacions y aspectes, desde 'l de la immensa calma al de sos estanys á dos mil metres d' alsaria sobre el nivell del mar, ab sos moradors, pastors y remadas, carboners y pescayres. De la manera que ho han fet en llur terra los pintors noruecs.

En literatura sols hi há *Lo Canigó* de Mossen Cinto Verdaguer, l' admirable poema que entre totes sus bellas qualitats no hi sobressurt per cert la del sentiment de la naturalesa pyrinayca.

En canvi, en Bosch, desde sos primers ensaigs excursionistes, va descriure l' Pyreneu tal com es. En Bosch es per aquella regió lo que en Vilanova pels carrrers de Barcelona: un descriptor excelent.

Ab aquests pensaments sortia de Figueras una matinada de principis d' aquest mes—usant l' estil excursionista, ja que d' excursió y d' excursionista s' tracta—en la tartana d' un ordinari de La Junquera y en direcció á aquest darrer poble. No vull deixarme temptar per los companys de ruta, ni per las parades que s' fan, ni per las suredas que s' atravessan. La excursió té per únic objecte la coneixensa d' un home, y no dech entretenirme en aquesta acta en altres detalls.

Arribar á La Junquera, preguntar per la casa de D. Carles Bosch, y anarhi, va ser qüestió de poca estona.

Feyà temps que entreteniam relacions escritas; així es que al veurel y al anomenarme nos reconeguerem. ¡Ab quina afectuosa franquesa passárem de la cortesia

la conversa literaria! ¡Ab quina llestesa del saló al quart d'estudi!

Es alt, ben plantat, de cara més afable de lo que fan esperar sas llargues y abundoses patillas. Sos ulls delaten son bondadós carácter, com son crani ben dispostas sas múltiples disposicions.

En moltes coses, exacte de com me l'havia imaginat. Aquell estudi plé de llibres, aquella taula d'atenuo sobreixent de revistas y periódichs que 'l tenen al corrent de tot lo nou.

Los llibres son alabats de ser bons companys; donchs una biblioteca sol retratar las aficions de qui la posseix. Si aquest escriptor, ja interessa saber entre quins companys se troba, avuy que 'ns agrada tant lo íntim y que 'ls lectors anem darrera de detalls que 'ns ajudin a imaginarnos los autors a casa llur.

Deixant apart que pot haverhi bon autor sense llibres ni companys, la llibreria del Sr. Bosch es més que regular. Obras d'història general descendint fins a la monografia en lo referent a las regions pyrinaycas, poca cosa hi manca de lo que han fet los arqueólecs rosselonesos; en filologia, gayre bé tota la llista bibliográfica de la llengua catalana, y que 'l bon senyor consulta soviut. Ciencia, una porció d'obras especials, sobre tot d' agricultura, no sols per lo que a ell li convé com a propietari rural, sino moltas altres que suposen la afició ab que entrá en aquell barnís de coneixements enciclopédichs que requereix tot bon alpinista. Molta literatura, dominanti la novelia francesa contemporánea.

Varias telas escampadas per la casa acusan lo talent pictòrich del nostre autor. Té alguns quadrets d'assumptos pyrinaychs deliciosos. Recordo sobre tot un paysatge dels estanys de Queransá, que per sa execució fa pensar ab las vistas de Suissa, però en quin la impressió del natural no pot esser més justa.

Bosch es lo veritable tipo del propietari català, que vigila bé sas fincas, que posseix ilustració pera disfrutar a totas horas de la vida del camp y prou aficions artísticas pera desconeixer l'aburriment y aprofitar totas las estonias sobreras en l'estudi dels monuments y de la Naturalesa.

Desde fa uns quans anys la doná per escriure, y li ha eixit tan bé, que ha arribat a ésser un dels primers escriptors de nostre Renaixement, lo primer en quant a pintar la terra, perque a pintar la gent l'aventatja 'l seu bon amich Pin y Soler.

Es un gust de veurel caminar: sembla que estiga en son element; disposant de bona cama y mellor d'alt, com als trenta anys, la empen costa amunt, passa torrents, devalla decidit. Un se plau sentintli parlar de casseras d'isarts, y sa veu es sonora y cadenciosa, son llenguatge hermós, ab un deix de francés que li escau a maravella.

Encara 'l veig aixecant lo bras y senyalant:

—Aquell coll que 's veu darrera 'l castell de Bellgarda, es lo célebre coll de Panissars.—Aquí, a m'dreta, entra aquellas rocas ciapejadas de suros s'hi veuen las ruinas del castell de Rocaberti.

¡Y quin bon catalá n'hi há del Sr. Bosch! Prou ho veya ab lo goig que 'm mostrava la ampla llar, lo típic ascon.

De part de mare pertany a una familia ilustre en nostra història, descendèix del famós miuelet de Prats de Molló, en Joseph Trinxeria, que secundat pels montanyesos del Vallespir y del Conflent, tantas batudas tingué ab los coracers de Lluís XIV, en aquella agitada època que succeixi a la vergonyosa cessió del Rosselló a la Fransa.

Així es que la sava es de bona soca; l'entussiasme que ara sent son cor sempre juve, prou se traslluix en sos escrits.

Sabentme forsa greu vaig veure venir la hora de marxa a l'endemà matí. Frou precis prendre comiat d'aquella amable y hospitalaria familia que forma la deliciosa llar del escriptor de qui acabo de parlar; y agradablement atret vaig donar la darrera abraçada al amich Bosch, no sens abans endurmen copia de sa franca y lleal fesomía, pera oferirla, als lectors de L'AVENS, acompañantla d'aquest mal girbat article.

J. MASSÓ TORRENTS.

(De L'AVENS, Octubre de 1890)

Nadal a montanya

Tocan l's vuyt a la péndula de la xemeneya de ma cambra; un toc argentí, alegre: drinch! drinch! En Jep, mon criat, entra; obre los finestrins; encén lo foix de l'escalfapansas.

—Li desitjo bonas festas de Nadal; senyor amo, en companyia de tota la familia.

—Deu te las dongui felissas... ¿Quin temps fa?

—Refagueja... un vent geliu que talla la cara.

Posa ma bata y demés vestidura que ve de respallar, sobre una butaca, y 's retira.

Quina peresa...! que be s'está al llit baix la suau calor del edredon! Volvasde neu se p'acan sobre'lsvides de las balconeras, lliscant, fonentse en llàgrimas. Quina fret deu fer defora...! De sopte entra ma muller, ma estimada Teresa; porta en sos brassos nostre fillet ben embolicat ab un xal; me 'l fica al llit:

—Aquí 'l tens. Fa més d'una hora qu'es despert, demanant anar al llit del papá pera desitjarli las bonas festas.

Pobrich! s'enforata dins los llenys apretantse ab mi... era tot enfredolit

—Teresa, quina imprudència...! ab la fret que fa...!

—Si may callava! —y fentme un petó al front:—per molts anys, marit meu, poguém celebrar Nadal.

La estrenyí en mos brassos.—Deu nos dongui salut y continuhi protegintnos.

Mon fill, ja calentat, tragè son caparró, aixerit, ulls avispat, cara grasona de galtas rosadas... vera poma reyneta... reblinca sos dos brassets grassons a entorn de mon coll:

—Papá, anit ha nascut lo bon Jesusat.

Jo, menjanmel de petons:—Si, fill meu. Avuy aniré adorarlo... es petit com tu, y fa molta bondat.

—Tan com jó, fa bondat?

—Ell no fa may enfadar sa mamá; no plora may.

—Papá, d'avuy endavant no la faré més enfadar... vuy fer com lo Jesusat. . Papá, que me portará joguines?

—No, fill; te las portarán los Reys.

—Vindrán aviat, los reys...? Ay! que 'm triga que vingan! —y fent un badall de son:—Los aniré esperar, veritat? Ay! si, paaapá...! E insensiblement mon hereuet se quedá adormit.

* *

Temps rúfol, fret negre, cel de neu; termómetre 2 graus sota 0; neva de valent. Vaig a la cuyna; hi trobo la Teresa atrafagada, donant ordres pel dinar. Mos masobers son sentats al escón de la llar hont crema lo tió legendari de Nadal y un foix com una farga. Tots s'alsan barretina en má:

—Per molts anys, senyor amo, pugui celebrar Nadal en companyia de la familia.

—Y en companyia de tots vosaltres. Deu nos dongi salut:

—Y també pessetas, senyor amo.

—Be, bona gent, be... Sila, féslos esmorsar.

—Ja tenen la taula parada.

Tots se dirigeixen, xano xano, calats de esclops, pas feixuch, vers la taula propera del escón, parada de blancas estovalles, una platarada d'all y oli, butifarras, llorelllo ab monjetas.

Quina gana! quin traguejar lo vi petit...! lo porró sempre enlayre!

Ay festa...! tot un hom se refá...! diu en Cosme, la boca plena... que aquest siga nostre purgatori: senyor amo.

* *

Las campanas trillen; no donan lo só alegre de Pascuas floridas; son esmortuhidas per la neu que las cubreix.

La Teresa surt de sa cambra, ja vestida, mantellina y abrich de pells; dona la má al nostre infant ben abrigadet.

—Ramon, estan per tocar las deu.

M'abrigó la capa y 'ns dirigím a la església..., no es gayre lluny de casa... al cap d'allá del poble.

Hi ha mitj pam de neu, y neva tant com may. En Jep porta en Lluiset als brassos, nos assentém al nostre banch. Pagesos y pagesas van entrant, calats d'esclops feixuchs, abrigats ab llur capa de burat, sacudintne la neu.

L'escolanet ja te encesos los ciris del altaí major, ara encén las llautías dels altars de Sant Antoni y Sant Sebastiá.

Sur Mossen Gregori de la sacristia precedit de dos escolans. No hi ha ofici; es missa baixa; lo senyor mestre y 'l marescal que cantan al cor son refredats. La iglesia es plena de gom a gom malgrat la nevada; molts pagesos han vingut de més d'una hora lluny; be n'hauria de fer de més temps per privarlos d'assistir a la missa de Nadal! Tothom va adorar.. un Jesusat més mono...! aquest any 'l han vestit la majordona y la dona del marescal: robeta de seda, cinta vermella de vellut, collar de perlas de vidre, cofa de puntas; es monissim. Los pabordes quisquins ab son bassí a la má, s'obran pas en mitg de la gent... de cuartos, pochs; arreplegan talls de causalada, brenes y peus de porch. Al ite missa est, los pagesos s'abocan a la porta, deturantse sota'l porxo hont en Rafel, paborde de Sant Antoni, dret sobre un pedrís encanta las ofrenas; quant hi diré aixas dues potas de porch?—16 cuartos, diu en Paulí de la Balma—16 quartos... qui diu més?.. 17! diu la majordona, al passar;—17! qui diu més... a

la una; a las dues... ningú diu més?.. a la majordona arreplega las potas embolicant les troncs del bulletí eclesiàstich del bisbat. La casas se desitjan bonas festas; per molts anys... bém a casa los peus gelats. . Que suau la tempesta es parada de blancas estovalles... sis corral, cada any hi tenim Mossen Gregori, metje, y l'apotecari, los dos solters. Començant p'les dotze.. Salutan, per molts anys... —Quin temps, don Ramón! diu Mossen Gregori... y escalfantse las mans a la xemeneya balp... atx...! fa fret de lleu...! Tots fem rotlla del fo-h. Las emanacions que venen de fan ens divisor. L'avi Bernat roda l'ast desdez... una pioca (1) engreixada de temps, una greix... la Sila no s'enten d'eyu... la fret la gana... A taula! a taula! diu la Teresa. Mossen Gregori resa lo benedicte, mentre la Sila destapa la de la bona escudella catalana. Què rica la p'sida de tòfonas, aucellets y llorelllo...! A postres, pa de pessich, neuilas; en Jep nos portella de vi ranci de Culera tota entaranyinada de la maloria; després de fer la xucla-molla, a la nostra salut: que per molts anys poguén lo dia de Nadal. Passém la tarda fent la magia de nevar: la tramontana ronca a la xemeneia quin temps més esgarrifós! Se despedeixen molts... Adeu...! Santa nit!—Ja's poden ben a Retiris, don Ramón.. Baixan la escala; després dins la foscor de la nit.

Atx! que be s'está vera la llar. A las deu, sa que ja fa rato ha posat nostre fillet al llit, marit, si anessen a joch...!

LA LLÚDRIA (FRAGMENT)

De alguns anys ençà, los pescayres de nostres rius pyrinaychs se planyan de que les se perdian, que no se'n pescan de grosses, d'kilos, com se'n pescavan anys endarrera. En de vora los vilatges montanyosos, no es d'que las truitas diminuixin, perque quan bonada, a més d'agafarne moltes ab l'espai, aprofitan de las aygnas baixas del istiu percutidas y agafarlas sota las pedras a palpa mà. Los torrents de las altres serrans, suara tan poblades, també minyan, y lo pescayre de canya i magra pesquera.

Quina es la causa? la Llúdria. N'hi ha un mener; y malgrat la prima que dona lo gobés (res del govern espanyol) de deu pessetas de llúdria, nostres pagesos son massa apàtic i férlos la cassa. Cada llúdria destrueix un kg de peix per dia, es dir, en nombre rodó, mil kg any, valorat a una pesseta 'l kilo. Ne destrueix demés que no'n menja; destrueix pel pler de la magra pesquera.

La quantitat de llúdrries de nostres torrents gran que un no's creu; lo que ho prova son los de peixos que 's troben a cada pas vora l'ayga.

Tothom coneix la llúdria sols de nom; poches neixen per haverla vista. Jo n'he vist algunes y vivas, y he pogut estudiarla en xich. Pertanyen dels mamífers carnívors digitigrades; se per son tamany a la guilla; son cap es petit i gros que son coll; boca amplament fosa, amb dents puntagudes com agulles; pell sedosa, maciada; puig val 9 y 10 pessetas; son pes es de kilos. Porta y pareix dos o tres llúdrigots, al Juliol, amagant son jas dins males impraticables; dia los llúdrigots solet lloren uns clapis que descubrir. La llúdria se pot facilment domesticar, es agafada alguns dies després de nascuda y que encara se la cría com un gosset, ab llet y amamenta.

La llúdria surt y fora de nit; de dia s'amaga las cabores de vera l'ayga. No sol restar-se temps en lo mateix rodal; sol recorre y explora quadrats de dues a tres lleguas; va y ve d'un altre per restarhi més o menos temps; devora durant més de tres mesos, y quan la seva presència 's coneix per les espinades y truytas que 's troben per les voras.

Encara que sia molt llemadera y sàpiga menjar de barbs y anguilas, en nostres serrans, per fòrça s'ha de contentar ab la

(1) En nostre Empordà, del gall d'Indi ne diuen pioca. Pioch es lo ver mot català, que imita del mateix aucell.

perque allá hont viu la truya no hi pot viure cap altre peix per causa de la fredor del aigua; mes es pas á planye, puig la truya es un peix exquisit, y ella se'n regala. Agafa las grossas, menyspreuant las petitas que no'n tribdria per un recó de caixa; comensa pel ventre, y deixa cap y espinada; quan es ben tipa deixa bossins; li agrada la carn fresca; may torna per acabar los restos de son dinar; d'ouchs es inútil de probar d'agafarla ab un esqué estantí, es dir, per una truya que no ha sigut pas agafada per ella de fresh.

Es singular de véurela pescar; ho fa ab molta traydoria: se posa á fer bots dins l'aigua com si imitás la fressa que fa un nadayre al capbussarse de dalt d' una penya de dos metres d' alsaria;—això ho he vist dues vegadas—aqueixa fressa insòlita assusta lo peix que s'amaga tot seguit dins las caboras y dejús de las rocas; allavors ve ella, se capbussa, tria y agafa lo que vol puig que la truya esglayada no sab moures de son amagatall.

Me han assegurat que, á primera hora de matinada, los cans llebrés segueixen la petxa de la llúdriga. No ho puch certificar per no haver fet may la prova. A fi de Juny que l'herba dels prats es alta, se pot facilment seguir sou rastre perque's revolca y 's frega al sortir del aigua, y 's veu lo rastre que ha deixat dins l'herba aixafada.

La llúdriga capbussa ab gran facilitat, mes no s' pot estar gayre temps sota aigua; treu sovint lo nas per respirar, y per això fer, tria un rodal segur: dins una cabora del marge, de brossa arrambada, en mitj de jonchs, ó so'a una fulla de nenufar ó de àpit bort. Això es que dificilment se la pot veure, y dius l'aigua prompte desapareix sensa saber hont s'ha ficada.

La manera més segura de agafarla es de pararli un parany, ó sia una ratera d'agafar guillas; quan la llúdriga s'ha triat domicili en un paratje, per alguns dias, observant be las voras del torrent, se pot trobar sou rastre, ja que ne se'n sol gayre apartar; dins los jonchs y las altas herbas deixa rastre com lo conill; es segur d'agafarla parant una ratera á son pas, pero ab cuydado de ben amagarla. Se li para á voltas dins l'aigua á una fondaria de 0'10; tot depén de las disposicions del lloch. Cal pas may emplear lo llas ó baga corredora, perque com te lo coll més gros que l'cap, lo llas lliscaría per sobre. Cal estacar la ratera ab cadena de ferro á una pedra prou grossa, ó bé á un socó que la llúdriga puga arrossegat ab dificultat. Si en lloch d' això se lliga la cadena á una estaca, se risca d'agafar sols un tros de pota perque s'hifa á caixaladas y uogladades fins que s'ha deslliurat la aduch dei-xanthi la pota; quan se veu agafada arrossegant sa ratera, no cerca pas á amagarse, se la troba á pochs passos.

† C. BOSCH DE LA TRINXERIA

(Del llibre titolat *Tardanias*)

EN LA MORT DE 'N

Carles Bosch de la Trinxeria

Tots se'n van—¡fatal liey!—los homs il-lustres
qu'estimar á la Patria 'ns ensenyaren.
Y si l'cos baixa á l'ombra de la fossa,
l'esperit inmortal se'n vola en l'aire,
y no 'ns oblidan èls qu'à honrosa lluyta,
desde el cel, nos animan y encoratgen.

¡Ha mort en Bosch! Lo fervorós apostol
del bell renaixament de nostra Patria,
qui resseguint lo gegantí *Pirene*
y escorcollant masies y encontrades
per sempre 'ns ha llegat ab los seus llibres
un monument que l'temps no ferá caure.

¡Descansa en pau, eximi novelista!
¡descansa en pau, oh narrador notable!
Lo teu ídol y amor sigue per sempre
lo terror de la patria catalana
y en tant que serví lo teu nom l'història
ta ossera guardará dins ses entranyes.

NARCÍS DE FONTANILLES.

Octubre de 1897

Notícies

Oficials

AJUNTAMENT.—Sessió del dia 20 de Octubre (2ª convocatòria).—Presidida pel Sr. Governador D. Ferran Soldevilla, celebrà sessió la Corporació Municipal, á la quina assistiren, ademés del Arcalde D. Anton Boixa, 13 concejals.

Llegida y aprobada la acta de la anterior, lo senyor Governador després de saludar al Ajuntament y á Gerona s'ofereí com á Gobernador y com amich, retirantse després.

S'aprobaron comptes per valor de 800'50 pessetas.

S'accordà quedar euterat y agrahir l'acord del claustre del Institut facultat local y material pera la escola de dibuix.

S'acordà obrir las classes de la nova escola el 6 de Novembre, senyalant com á preu de matrícula 5 pessetas; crear 25 plassas gratuïtas per pobres y confiar interimament la ensenyansa: al arquitecte municipal, com á Director, ab un sou de mil pessetas, la classe de dibuix al Sr. Bertrana ab

550 pessetas, y com auxiliar al Sr. Oliver y Desoy (don Lluys) ab lo mateix sou, á D. Arturo Murtra la classe de molalet é igual sou, y porter al Sr. Subirana ab 250 pessetas de sou.

S'aprobà'l traspàs del Teatre á favor de D. Narcís Casademont per haver obtingut un càrrec oficial lo actual arrendatari Sr. Pinet, y retornar la flansa al constructor de la clavaguera del carrer de la Barca.

Ha mort en sa casa payral de Solius, lo coneugut propietari don Joan Vicens y Puig, vocal que havia sigut del Comitè Conservador d'aquesta província y retirat últimament de la política activa, quan se convencé de que era no més que una farsa, decantantse envers nostre causa. Acompanyem á sa familia en lo sentiment.

—S'assegura que don Lluys Maranges no ha acceptat lo càrrec de inspector de policia pel qual havia sigut nombrat.

—Han tornat de Cuba per malalts los soldats: Joseph Samaniego, de Figueras; Joan Biqué, de Llansá; Joan Capella, de Vilajuiga y Narcís Gasull de Gerona.

—Divendres al vespre lo *Centre Excursionista de Catalunya* celebrarà una sessió necrològica en honor de D. Carles Bosch de la Trinxeria.

—Se parla de que han comensat á dictarse algunas cessantias pera fer lloch á algunos afavorits dels prohoms de la nova situació.

—Se 'ns assegura que un devot ha regalat á una iglesia d'aquesta ciutat dotze mil duros pera la adquisició d'una joya destinada á la més expléndida manifestació pública del cult catòlic. Celebrarem que 's confirmi la notícia.

—Una persona ha tingut la paciencia dc contar los excursionistas qu'han visitat enguany las montanyas y santuari de Nuria, y diu que n'hi han pujat 400 á cavall y 2,000 á peu.

—En la *Gazeta* del dimecres últim s'inserta'l nombrament de Delegat d'Hisenda d'aquesta província á favor de D Aleix Abella y Solís.

—La dia primer de Novembre se verificarà solemnement la inauguració á Castelló d'Ampurias de l'*Asil Durán*.

—Per aquesta tarda á les cinch la Comissió organitzadora del Foment de la Industria, Comers y Proprietat ha convocat una reunió en lo Saló de Descans del Teatre pera tractar de la aprobació de las Bases y nombrament de la Junta interiora de la nova Societat.

—La setmana passada morí á S. Feliu de Guíxols, en la flor de la joventut, la senyoreta D.ª Angela Patxot, germana de nostre distingit amich D. Rafel, fabricant y director de l'observatori. Acompanyem á nostre amich y demés familia en lo sentiment.

—Ha sigut nombrat jutge municipal suplent en lo corrent bienni. nostre amich don Joseph Coderch y Bacó, qui desempenyava ja aquest càrrec en lo bieni anterior.

—S'han publicat los n.os 30 y 31 del *Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*, que contenen, ademés de un escullit text los quaderns 8-11 de la obra *Lo Lluçanés* de D. Pelegrí Casadés y Gramatxes, y 'ls dos primers de la obra *L'Art religiós en el Rosselló* per Mr. Brutails, repartint dos hermoses fototipias: Porta de l'Iglésia de S. Genís les Fonts, y Porta de l'Iglésia de Bellpuig (Vallespir).

—Ha mort á Sta. Coloma de Farnés dona Maria Horta, víuda de Millás, mare de nostre estimat amich lo coneugut propietari D. Francisco Millás, correspolusal de *Lo Geronés* en aquella població. Rebi nostre amich la expressió de nostre sentit.

—Llegim en nostre colega *La Renaixença*:

«Tenim molt afalagadoras novas del moviment regional en lo Noroest de Espanya. De poch temps ensa la premsa periòdica d'aquella regió s'ha vist aumentada ab nous y coratjosos companys. Així podém donar compte de la aparició á Gijón d'una revista que porta per titol *Asturias contemporánea* y á La Coruña's té com á seguir que dintre de poch veurá la llum en decenari genuinament gallego y de quinà direcció se n'ha encarregat un distingit poeta d'aquella terra.

També s'anuncia que l'proxim volum de la *Biblioteca gallega*, que edita la senyor Martínez Salazar, lo formarà un tomo de poesias de la inspirada escriptora corunya dona Sofia Casanova de Lutowlasky.

No cal dir ab quina satisfacció prenem nota del desenvolupament del regionalisme á la simpática Galicia.»

Nos alegrem per nostra part de tant satisfactorias notícias.

—Fa alguns dias deixem de rebre los següents cambis, no sabent á qui atribuir la falta: *El Amigo del Obrero* y *L'Avreneta* de Barcelona, *Boletín Meteorológico* de Madrid, *El Cantábrico* de Santander, *Euskalzale* de Bilbao, *La Enciclopedia*, *La Pampallona* y *La Granoloxia* de Granollers y *El Alcance* de Santiago de Galicia; d'aquest últim, no obstant esser diari, ne rebem uc número cada dos ó tres mesos.

—Han près aquesta setmana posessió de son carrech lo Gobernador civil D. Ferran Soldevila y l' Arcalde don Anton Boixa y Bagué.

—Segons diu *El Correo* de Madrid, lo ministre de Foment, Sr. Comte de Xiquena, está firmament resolt á mantenir lo decret de 22 Novembre de 1889 sobre ensenyansse lliure, en lo qual se determina que solsament se poden aprobar las asignaturas en los mesos de Juny y Setembre. De modo que contra lo que 's deya no's conciliarán exàmens en lo mes de Janer.

—Dimarts passat varen ferse en la Iglesia Parroquial de La Junquera los funerals per la ànima del maluguanya tescritor català D. Carles Bosch de la Trinxeria.

—Tenim molt pler ab donar coneixement á nostre lectors de

que nostre bon company de Sabadell *Lo Catalanista* ha començat á sortir com á diari, després de deu anys de cumplir sa tasca patriòtica com á setmanari. Al donar compte d'aquesta millora, publica nostre colega un hermos article editorial en lo que desenrotlla'l programa del catalanisme, manifestant sos coratjosos propòsits de «defensar á la regió catalana en tot y per tot; veillar per sa dignitat, per sos interessos y sos drets que considerém los més sagrats del mon; propagar son expressiu y categòrich llenguaje que 'ns sembla'l més armoniós que existeix; despertar las gloriosas tradicions històriques que á tants héroes y sabis han immortalitzat; y enaltir, finalment, sa legislació en lo que té de característica y apropiada á sus morigeradas y patriarcals costums.»

Al retornar le carinyós saludo que *Lo Catalanista* endressa á la premsa regionalista de dintre y fora de Catalunya fem vot per sa prosperitat, en bé de la causa patriòtica que tots defendem.

ASSOCIACIÓ LITERARIA DE GERONA

CERTAMEN DEL ANY 1897

Fallo del Jurat

Premi de S. M. la Reyna Regent.—Número 110. Ave Cesar (leyenda heròica).—Lema: Gloria á los mártires.

Accessit.—Flors del cel.—Lema: Si avuy no perfuman l'aire—es perque han perdut la flaire—al trasplantarlas assí. (Badenes Dalmau), número 109.

Premi del ex-governador civil Sr. Elola.—Cervantes.—Lema: Loor al genio, número 119.

Premi del ex-governador militar general Roig.—Trista.—Lema: Lluny, número 81.

Premi de la Económica Gerundense d'Amics del país.—La industria corcho-taponera en la província de Gerona.—Lema: La protección nacional es la base del bienestar de las industrias, número 49.

Premi del Sr. Comte del Villar.—El problema de la riqueza, ó demostración de la conveniencia absoluta que para todos resulta de la intimidad en las relaciones entre los patronos y los obreros.—Lema: Fe, Esperanza y Caridad, número 139.

1.er Accessit.—Conveniencia absoluta para todos de la intimidad de las relaciones entre los patronos y los obreros.—Lema: No hay problema social sino problemas sociales. (Gambetta), número 148.

2.on Accessit.—Conveniencia absoluta para todos de la intimidad en las relaciones entre los patronos y los obreros.—Lema: Amar al prójimo como á nosotros mismos; número 37.

Premi de D. Ferran Vilallonga.—Monografía.—Trabajos de forja y ferretería artística en Cataluña.—Lema: Los maestros forjadors fueron muy considerados entre los demás artifices durante la edad media; número 69.

Premi de la sociedad Talia.—La cullidora.—Lema: ¡guerra als solters!, número 63.

Premi de D. Dolores Bausili de Jené (r. i. p.)—Al Sagrado Corazón de Jesús.—Lema: Víctima de amor, número 78.

Premi de D. Emili Grahit.—A las donas de Girona en lo siti de 1809.—Lema: A la par de los hombres, animaban al mayor entusiasmo á las mujeres de Gerona (A Blanch), número 71.

Premi de l'Associació Literaria.—L'últim Peranton.—Lema: Si bemol, número 154.

1.er Accésit.—La caritat, número 82.

2.on Accésit.—Cap vespre.—Lema: Misteri, número 96.

3.er Accésit.—Los besos.—Lema: Contraste, número 145.

Los demés premis ó quedan deserts ó no s'adjudican.

Gerona 19 Octubre de 1897.—Emili Grahit. President.—Joseph Pou y Batlle, pbre.—Frederich Garcia Llorca—Bonaventura Roqueta.—Joseph Morató y Grau, Secretari.

SECCIÓ COMERCIAL.

Mercat de Gerona del dia 23 de Octubre

Especies.	Mesures.	Pessetes
Blat.	QUARTERA DE 80 LITRES.	18'50
Mestall.	»	17'
Ordi.	»	9'
Segol.	»	00'
Civada.	»	9'00
Besses.	»	14'
Mill.	»	15'50
Panis.	»	9'
Blat de moro.	»	14'00
Llobins.	»	9'
Fabes.	»	14'00
Fabó.	»	13'50
Fassols.	»	24'
Monjetes.	»	21'75
Ous.	Dotzena.	1'30

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Diumenge, 24.—XX. S. Rafael arc.

Dilluns, 25.—S. Crispí.

Dimarts, 26.—S. Evaristo.

SECCIO D'ANUNCIS

SORTIDAS DELS TRENS

LÍNEA DE TARRAGONA Á BARCELONA Y FRANSA

De Gerona á Barcelona

	Mati	Tarde
Corréu.	6'48	
Cárrega.	10'37	
Omnibus.	3	
Ràpit.	5'09	
Los trens correus y ómnibus portan cotxes de 1. ^a , 2. ^a y 3. ^a , el de cárrega de 3. ^a y el ràpit de 1. ^a y 2. ^a .		

De Gerona á Port-Bou

	Mati	Tarde
Omnibus.	8'39	
Cárrega.	12'43	
Mixte.	5'40	
Correu.	7'35	
Lo tren ómnibus porta cotxes de 1. ^a , 2. ^a y 3. ^a el de cárrega y mixte de 2. ^a y 3. ^a y el correu de 1. ^a y 2. ^a .		

LÍNEA DE SAN FELIU DE GUIXOLS Á GERONA

De Gerona á San Feliu

	Mati	Tarde
Tren de banyistes (Juriol y Agost).	5'09	
Correu.	8'54	
Mixte.	11'44	
Mixte.	3'22	
Correu.	5'35	
Tots los trens portan cotxes de 1. ^a y 2. ^a classe.		

De San Feliu á Gerona

	Mati	Tarde
Correu..	4'32	
Mixte..	7'30	
Correu..	12'44	
Mixte..	2'50	
Tren de banyistas (Juriol y Agost).	5'40	

LÍNEA DE OLOT Á GERONA

De Salt (Gerona) á Amer

	Mati	Tarde
Núm. 2.	9'10	
Núm. 4.	3	
Núm. 6.	6	

Tots los trens portan cotxes per ara de 2.ª y 3.ª classes

De Amer á Salt (Gerona)

	Mati	Tarde
Núm. 4.	7'40	
Núm. 3.	1	
Núm. 5.	4'30	

ORDINACIÓNS

Pera Banyolas á las 9 y 11 matí (correu) y á las 2, 4 y 6 de la tarde. (Fonda del Centre y casa Jendreta)

Pera Cassá de la Selva cada mitja hora (Pont de Pedra)

Pera Olot á las 11 matí (correu) y á las 6 de la tarde. (Fonda del Centre)

Pera La Bisbal á la 1 de la tarde. (Hostal de la Rossa voltas d' en Rosés)

Pera Anglés, La Sellera y Amer á las 10 matí (correu) Hosta de Miquel Boix. (Plaça del Gra)

Pera Salt tot lo matí fins á las 6 de la tarde. (Pont de Pedra)

TO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU
DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

Redacció y Administració. Cort-Real, imm. 7, 1—
PREUS DE SUSCRIPCIÓ.

Gerona. 1 pesseta trimestre
Fora. 1·25 id. id.

Estranger. 1·50 pessetas trimestre
Un número sol. . . 0·10 id.

I.A. PREVISIÓN ESPANYOLA

Companyia de segurs contra incendis á prima fixa
Fundada l'any 1883

Capital: 2.000.000 de Pessetas

DOMICILI SOCIAL: ORFILA, 9. SEVILLA

Sub-direcció Regional: Plaça del Carril, 6, 2.º Gerona

Sub-director Regional: D ANGEL TREMOLIS Y PELL

Sinestres pagats: Rs. 3.524.286·92

MAXIM FERNANDEZ

PERRUQUER DE S. M.

Ayqua Minòxima vegetal pera teuyir lo cabell. No te riva en lo mon, perquè á més de sos efectes marevollosos, no tanca ni perjudica la pell en lo més mñim.

Aquest assombrós y sorprendent específich se usa en dita perruquería

5, CARRER DE L' ARGENTERIA 5.—ENTRESOL.

GERONA

Son tinturas superiors
las que en Máximo fabrica:
tenyintse ab elles, senyors
un vell, troba sense esfors
dona jove, guapa y rica.

TINTURA ABISSINIA INSTANTANEA

CORREUS

ENTRADAS

Madrid.	8'48	matí.
Barcelona.	8'48	m.
França.	7'00	m. y 3'19 tarde
Puigcerdá y Ripoll.	5'30	m.
Olot y sa línia.	5'30	
Sant Feliu de Guíxols.	7'00	m. y 6 tarde
Amer y sa línia.	6'30	m.
Sant Aniol y sa línia.	7'00	m.
Estanyol y sa línia.	7'00	m.

SORTIDAS

3'19 tarde	
7'00 matí	
8'48 m. y 8'00 nit.	
11'00 m.	
11'00 m.	
9'00 m. y 6'00 tarde	
10'00 m.	
10'00 m.	
10'00 m.	

BANCH VITALICI DE ESPANYA

LA PREVISIÓN

BANCH VITALICI DE CATALUNYA
Companyias de segurs sobre la vida reunides
Carrer Ample, núm. 64

BARCELONA

CAPITAL SOCIAL
15.000.000 D. PESSETES

Reservas en 31 Desembre de 1896. 9.235,908'05 pes.
Capitals assegurats desde la fundació
de las C. as fins al 30 Juny 1897. 195.906,957'44
Pagat per sinistres, pólisses y ensudas
y altres comptes fins igual data. 12.691,707'02

Delegat general en la Provincia

Joseph Coderch y Bacó

Representant en la Capital

Anicet Palahi

Agents en la mateixa

Toribí Corominas.—Narcís Boad